ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ և. երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ

Վառնայի համար ձեռքէ 10 սանթիմ

Նամակ եւ դրամ ղրկել Խմբագրութեան հասցէին.

Редакція на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռքէ)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռքէ)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

R. P. Kalémcarian, Mechitharistengasse W. 4. Vienne (Autriche)

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՔԱՂԷ'

Մինչ նեղ, քարուտ ճամբուն վրայ
Կ'ըսպասէի անձկագին,
Որ անկասկած պիտի շուտ գայ
Ազատութեան սուրբ ոգին,

Մինչ աչերըս երկինք յառած՝
Կը յուսայի ես անոր,
Որ տանի զիս լայնատարած
Դաշտերն հայոց նորանոր,

Ահա տեսայ որ ճամբուն մօտ
Դաժան, հսկայ կին մը՝ ծեր
Ժայռին վրայ իր արիւնոտ
Մատով «Զոհի'» կը գծէր.

«Ամէլութիւնն եմ ես, ըսաւ,
Կռուին մայրը հպարտ, սէգ,
Չունիմ արցունք և ոչ ալ ցաւ,
Ու չունենամ պիտ՝ երբեք։»

«Քալէ' առաջ, յոյսի զաւակ,
Թէ կը տենչաս Հայրենիք,
Անարգանքի դու նշաւակ
Կըլլաս կանգնած հոս մենիկ։»

«Վիշտդ ծով է, դուն ժայռ եղիր,
Հըզօր ժայռը զայրոյթին,
Որ քեզի դէմ փոթորկալից
Ալիքները խորտակուին։»

«Վառ յոյսերըդ, որ կը դընես
Օտարներուն, թո'ղ ցընդին,
Արի' փոխ տամ քեզ իմ թոյնէս,
Որ մահ սփռես քու չորս դին։»

«Հոսեցընեմ հոգիիդ մէջ,
Իմ վրէժս, իմ ոխ, քէն,
Զիս մըրըրկող յաւէտ անշէջ,
Անագորոյն ըղձոխքէն։»

«Կռիւ', արի'ւն, ալ թո'ղ թնդան
Հայ զէնքերը մահաբեր,
Թէ չէ իզուր հոս յաղթութեան
Կըսպասես դուն անհամբեր։»

«Քալէ' քարուտ լեռներն իվեր՝
Կարմիր ճամբէն անվըրդով,
Դըծեցին զայն հայ անձնըւէր
Քաջերըն իրենց արիւնով։»

«Քալէ առաջ դուն անդադար,
Ետ մի' դառնար, ո'ն, քալէ',
Բա'ւ է, դադրէ' ալ անարդար
Լուծի ներքեւ տքալէ։»

. . . .

Եւ ես տեսայ որ ճամբուն մօտ
Դաժան, հսկայ կինը՝ ծեր
Ժայռին վրայ դեռ արիւնոտ
Մատով «Կռիւ'» կը գծէր.

Վէտա

25 Հոկտ. 1903
Շումլա

ՆՈՐ ՈԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՆՈՐ ԵՌԱՆԴ

Կան վայրկեաններ, ուր մարդ առօրեայ կեանքէն դուրս գալով, հոգւոյ աչքերով կը տեսնէ իտէալը ու անոր առջեւ կըզգայ սըրբազան սարսուռ մը։ Այս վայրկեանները իրենց մէջ կը պարունակեն լուսաւոր միտք մը, որու հետեւելով անմահացան ազգերու դիւցազունները և մատուցին իրենց պատկանած հասարակութեան գնահատելի ծառայութիւններ։

Այսպէս վայրկեաններ ապրեցանք մենք, Վառնայի հայերս, անցեալ կիրակի Սաէտինէնկէ սրահին մէջ, ուր մեծ բազմութեամբ հաւաքուած էինք Սգահանդէս կատարել ի յիշատակ Ռուսահայաստանի մէջ ինկած քաջերու և հանդիստ մաղթել նահատակներու ոսկորներուն։ Հոն — հակառակ հասարակական գիտութիւնները չարչարող կարգ մը հայ սոցիալիստներու դրած օրէնքին — ամէնքս ալ մոռցած էինք վաղուան հացը և ելեկտրականացած մեծ գաղափարով մը — Հայութեան գաղափարովը։

Պատմութիւնը կընթանայ անփոփոխելի օրէնքներով, քաղաքակրթութիւնը կը յառաջադիմէ աստիճանաբար։ Վաղահաս միտքերը կը մերժուին և չեն գըտներ արձագանք։ Լուտերի եկեղեցական բարենորոգման ատեն երեւան եկան կոմունիստներ, բայց որովհետեւ կոմունիզմը այն ատեն դեռ վաղահաս միտք մըն էր, չը հասկցուեցաւ և անհետեւանք կորսուեցաւ, մինչդեռ Լուտերի գերման ժողովուրդին ուղղած կոչը այդ ընդարձակ պետութեան մէկ ծայրէն միւսը արձագանք տուաւ և կայծակի արագութեամբ նուաճեց իրեն համար ամբողջ երկիրներ։

Մածծինի և Կարիպալտի երկուքն ալ հանրապետականներ էին։ Մածծինի յաջողութիւն չը գտաւ, որովհետեւ Իտալիան այն ատեն հանրապետութիւն մը չէր որ կուզէր, այլ կը ցանկար ձեռք բերել ազգային անկախ և ինքնուրոյն կեանք։ Կարիպալտի իր վարպետէն աւելի խելացի գըտնուելով անցաւ այս շարժման գըլուխը և իր ձեռքով արքայական թագը դրաւ Վիկտոր Էմմանուէլի գլխին, չնայելով, որ ինք թունդ հանրապետական մըն էր։ Ինչպէս այն ատենները Իտալիան, այսօր ալ հայը կըգտնուի պատմական զարգացումի նոյն աստիճանին վրայ և ընդգրկած է ազգութեան գաղափարը, որը պաշտպանելու համար նա այսօր կըռուի դուրս ելած է Զարի ու Սուլթանի կազմակերպուած բանակներուն դէմ, և որով մենք լեցուած էինք անցեալ կիրակի մեր համախմբման միջոցին։ Բայց որովհետեւ մեր կռիւը հանդչելի յաջող ելքի մը պէտք է մենք ազգովին յեղափոխուինք,

Անգլուխ ամբոխը սակայն թէև շուտով կալեկոծուի, բայց շուտով ալ ղեկը կը կորսնցնէ։ Ուրեմն ո՞վ պիտի ըլլայ մեր Կարիպալտին, որ վստահ քայլերով մեզ առաջնորդէ դէպի յաղթանակ։

Դիտենք մեր շուրջը ու հոն կը գտնենք ուժեղ կազմակերպութիւն մը, որ ժամանակի և պատմութեան պահանջին համեմատ դրուած ազգային — յեղափոխական ամուր հիմերու վրայ, կոչուած է մեզ կրակի ու սուրի մէջէն առաջնորդել դէպի ցանկալի նպատակը։ Այդ կազմակերպութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է։ Ուրեմն ազգովին հաւաքուինք անոր շուրջը և աշխատինք հայութեան դատին համար թէ Կովկասի և թէ Թուրքիոյ մէջ։ Թշնամին մէկ էր, այսօր երկուք դարձաւ, մենք ալ կրկնապատկե՛նք մեր ուժերը ու ապագայի վառ յոյսով թափենք մեր քըրտինքը...։

Ուրեմն Նոր ոգեւորութի՛ւն, Նոր եռա՛նդ։

Մարզպետունի

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Որքան ալ Հայութիւնը ենթարկուած դարեւոր գերութեան ու անվերջ հալածանքներու ազդեցութեան տակ զգալիօրէն թուլցած, այլասերած ըլլայ, իրողութիւն մըն է սակայն սա պարագան, որ թշուառութեան բաժակը դառնօրէն ճաշակած այդ ժողովուրդը իր հոգեկան մութ աչքերուն մէջ ամրօրէն պահած պահպանած է իր գոյութիւնը ապահովող անխախտելի սկզբունքները, զորս խլելու համար փոթորիկներ պէտք է յարուցանել եւ աւերումներ իրագործել։ Հսկայ ու բարձրաբերձ լեռան մը կուշտին կպած լերկ ու այրիացած ժայռին պէս, որ դարերու աւերումներուն յաղթականօրէն կուրծք տալէ ետքը երբ անգամ մը անջատուի իր անհեղ տապալումին մէջ անէութիւնը կը դղրդեցնէ եւ անթիւ կեանքեր կը տապալէ։ Հայ ժողովուրդն ալ այս միջոցիս, իր սրտին է՛ն փափուկ թելերէն զարնուած, բնաջնջումի եւ կորստեան միեւնոյն սարսափէն կը հիւպնոսանայ ու անվախօրէն կը վճռէ բացարձակ կռիւ մղել ռուսացումի ուրուականէն մտրակուած հիւսիսի արու արջին դէմ, եւ իր տապալումին մէջ, եթէ երբեք անխուսափելի ըլլայ ան, գոնէ ահռելի փոթորիկներ յարուցանել, որոնք հիւսիսէն հարաւ ու արեւելքէն արեւմուտք մըրկոտեն ու լափեն, լափլիզեն զազանութեան գարշելի գէշը։

Կատաղութեան ու վրէժի նոյն կիրքերն էին, որ հրեղէն բոցերու պէս արագօրէն ճարակելով հայութեան բոլոր սրտերուն մէջ, մղեցին զմեզ գէթ, հեռուէն հեռու, համակրանքի եղբայրական համբոյրով մը ողջագուրելու անվեհեր կռուողները եւ մեր հոգւոյն ամենէն բուռն մաղթանքներն ուղղելու նահատակ ու կենդանի քաջերուն։

Այս տեսակէտներով է, որ մեր աչքին առջեւ կը մեծնայ անցեալ կիրակի օրուան կատարուած Հոգեհանգիստը եւ Սգահանդէսը։

Եկեղեցին, լեցուած երկսեռ խուռն

բազմութեամբ, ազգային սուգի մը խորհրդաւորութիւնը կը պատկերացնէր։ Հոգեհանգիստի արարողութեանց միջոցին արդէն ամբողջ ֆաները լուսավառուած էին եւ ամբոխը աղէտին մեծութենէն եւ ընդդիմութեան ուժէն գինովցած՝ սրտովին կօրհնէր կռուող քաջերու յիշատակը։ Դուրսը սուգի սեւ շղարշներ դուռները պատած էին եւ ազգային եռագոյն դրօշակներ նոյնպէս սեւ շղարշներով եզերուած, վարժարանին պատուհաններուն առջեւ կը ծածանէին։ Եկեղեցին աւարտելէ վերջ դպրոցի աշակերտները եւ աշակերտուհիները կարգեր կազմած եւ առաջնորդուելով ուսուցչուհիներէն եւ ուսուցիչէ մը շարժուեցան դէպի «Սատինէնիյէ» սրահը։ Առջեւէն կը տարուէր պուլկարական դրօշակը։ Աշակերտ մը եւ աշակերտուհի մը կարգին մէջտեղէն կը տանէին երկու ազգային դրօշակներ, որոնք սեւ շղարշներով եզերուած էին։ Խումբին հետեւը օդին մէջ տխրօրէն կը ծածանէին երկու սեւ դրօշակներ։

Հարկ չիկայ ըսել որ սրահը մէկ վայրկեանի մէջ խուռներամ բազմութեամբ մը լցուեցաւ։ «Ցէր կեցո»էն ետքը, զոր աշակերտները երգեցին, Պ. Մարգպետունի բացաւ հանդէսը եւ խօսքը տուաւ Պ. Խուշպուլեանին։ Իր առաջնախօսութեան մէջ որ բաւական երկար տեւեց, Պ. Խուշպուլեան յստակօրէն բացատրեց ռուս քաղաքականութեան իսկզբանէ անտի հայերուս հանդէպ բռնած ընթացքը, մերթ սիրաշահող, մերթ նոյն իսկ քծնող, բայց միշտ կեղծաւոր ու վերջապէս սպառնական։ Առաջնախօսը ցոյց թէ՝ մինչ հայերը ռուսական շնորհներէն ու խոստումներէն գինովցած՝ իրենց հաճոյակատարութիւնը մինչեւ անձնուիրութեան կը մղէին եւ իրենց արդար արիւնով վաստակած շնորհներն իսկ ռուս կայսրերու բացառիկ համակրութեան կը վերագրէին, անդին ռուս կայսրերը միմիայն իրենց իշխանութիւնը Կովկասի մէջ ամրացնելու հոգ կը տանէին, իրր ժամանակաւոր գործիք ծառայեցնելով հայ տարրը։ Հայերը իրենց գինովութեան մէջ նոյնիսկ չզգացին Վրացիներու հանդէպ Ռուսաց բռնած ընթացքին պարունակած դաւերը, ու չի խորհեցան, որ միեւնոյն ընթացքը ուշ կամ կանուխ իրենց ալ պիտի վիճակուի։ Իսկ ապերախտ արջը տեսնելով թէ հայերը անլուծելի տարբ մը կը կազմեն հարուածներ հարուածներու ետեւէ հասցուց։

Յետոյ Պ. Խուշպուլեան խօսեցաւ Ռուսահայ եւ Թրքահայ երկու մեծ հատուածներուն ամբողջ հայութեան համար ունեցած նշանակութեան վրայ, պարզեց անոնց փոխադարձաբար ունեցած կապերն ու պարտականութիւնները եւ եզրակացուց, որ Թրքահայոց ազատումը միակ կարելին ու անհրաժեշտն է հիմայ, եւ անկէ միայն կրնանք յուսալ ռուսահայոց ալ փրկութիւնը, որուն անմիջական վտանգ կրսպառնայ։ Ուրեմն պէտք է ամէն ուժ այդ կէտին վրայ ամփոփուի։ Երկրորդական մրտահոգութիւնները պէտք է այս բոպէիս յետին կարգը ձգել ու միակ նպատակի մը ետեւէ ըլլալ։ Այս բանին աշխատող կուսակցութիւններ կան։ Ըստ Պ. Խուշպուլեանին, ինչ թերութիւններ ալ ներկայացնեն անոնք, պէտք է դարձեալ պահուին ազգին կողմէ, որովհետեւ մեր բոլոր յոյսը անոնց վրայ է։ Թերութիւնները կրնան շտկուիլ, անորմէ խրատ չելով, լքանելու չէ զանոնք։

Այս երկար ճառին մէջ, որուն կարգ մը կէտերուն երկարաբանութիւններն ու կրկնութիւնները խիստ տաղտկացուցիչ էին, Պ. Խուշպուլեան դիտակցաբար եւ կանխապատրաստութեան մը համեմատ, անչուշտ, հակասութիւններու մէջ ինկաւ։ Ընդունելէ յետոյ որ ներկայ կուսակցութիւնները ինչ դիրքեան մէջ ալ ըլլան, պէտք է պահուին, յայտարարեց որ այդ դիրքեան մէջ վնասակար են անոնք, քանի որ չեն կրնար զմեզ ապահովել, ազգին բոլոր ուժերը համախմբելու կարող ըլլալնուն։ Հետեւաբար պէտք է միանան։ «Ժողովո՛ւրդ, ձգեցէք կրաւորական դերը, միութիւն պահանջեցէք», աղաղակեց Պ. Խուշպուլեան։ Խեղճ ժողովուրդ, զոր ամէն բանի մէջ կը խոթեն եւ որ ոչ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունի։ Բարեբախտաբար այդ «ժողովուրդն» ալ տեսաւ միութեան բոլոր խայտառակութիւնները եւ ինչ կըսե՛մ, բոլոր սարսափելիութիւնը։

Պ. Խուշպուլեա՛ն, ի՞նչ կը նշանակէ ազգին բոլոր ուժերը համախմբել, բացատրութիւնը, բառերու հետ կը խաղա՞ք եւ կուզէք դեռ օրօրներո՞վ խաբել հասարակութիւնը, ամօթ չէ՞ դեռ այդ ցնորքին մէջ յամառիլ ու իրողութիւնը ուրանալու փորձ ընել։ Ո՞ր միութիւնը կրնայ ձեր ուզած ապահովութիւնը տալ ազգին բոլոր ուժերը համախմբել կարենալուն։ Ամէն կազմակերպութիւն անձերով կը կառավարուի, ամէն անձ իր հակառակորդը կունենայ, անձնապէս կամ գաղափարական, ամէն հակառակորդ իր գաղափարականները, որոնք ապահովաբար արգելք պիտի ըլլան ազգին բոլոր ուժերուն համախմբման։ Ի՞նչ կազմակերպուած տէրութիւնները օրինակ կը բերէք։ Հոն օրէնք կայ եւ ի հարկին պատիժ։ Բայց առէք յեղափոխական ընկերութիւնները իրր օրինակ։ Յոյները երբ մէկ ձեռքով տաճկաց դէմ կը կռնուէին, միւսով՝ զիրար կըսպաննէին։ Պուլկարները նոյնը ըրին Ռումանիոյ մէջ։ Նոյնը պատահեցաւ Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան մէջ։ Ինչո՞ւ ուրանալու չափ կ'անգիտանաք այս բոլոր երեւոյթները, դուք՝ որ ընկերաբանական գիտութեանց այնքան սիրահար կը նկատէք ձեզ։ Ղեկը կորսնցուցած նաւաստիի մը չէ՞ք նմաններ, որ երկկոսցիալիզմի մէջ միայն կը գտնէր հայուն փրկութիւնը։ այսօր միութիւն բառին մէջ կը կծկի ու վաղը՝ վ գիտէ որուն գիրկը պիտի նետուի։ Պ. Խուշպուլեա՛ն, մի մոռնաք, որ հայութիւնը ունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան պէս յեղափոխական ուժեղ մարմին մը, որ իր մէջ ձուլած է այսօր բոլոր յեղափոխական ուժերը։ Մի մոռնաք հնչակեան այն ստուար խումբերը, որոնք 96ի պառակտման ատեն Դաշնակցութեան դրօշին տակ մնան։ Աւելորդ է անոր գոյութիւնը ուրանալ։ միանալ կը նշանակէ այսօր Դաշնակցութեան հետ նոյնանալ։ Անկէ դուրս մնացողները արդէն անպէտք են ու վնասակար, որոնց հետ ալ Խուշպուլեան միութիւն մը՝ միայն աղէտներ կրնայ ծնիլ, եւ յեղափոխութեան ու ազգին կորուստը փութացնել։ Պ. Խուշպուլեան չէ՞ր հընչակեան միութիւնը իրագործողներէն մին, որուն եզբայրասպան վարմանը այսօր զզուանք կը պատճառէ ամենուս։

Պ. Խուշպուլեա՛ն, չի խաբուինք եւ մանաւանդ խաբուիկ ֆրազներով չը շփոթենք ամբոխին միտքը։

* * *

Պ. Խուշպուլեան ունի խօսելու շնորհք, բայց պէտք է զգուշանայ կրկնութիւններէ եւ երկարաբանութիւններէ, որոնք միայն ձանձրոյթ կը պատճառեն։

Պ. Խուշպուլեանի ճառէն վերջ աշակերտներու երգեցիկ խումբը երգեց «Ի զէն Հայերը»։ —

Յետոյ բեմ բարձրացաւ թերթիս փոխ-խմբագիր Պ. Մարգպետունին եւ ընարան ընտրելով երգին վերջի տողը ոգեւորիչ շեշտով մը ըսաւ. «Սուլթան եւ Զարը յաղթուած են, կեցցէ՛ Հայաստան»։ (ծափահարութիւններ)։ Պ. Ճառախօսը ընդլայնեց այդ տողերուն իմաստը եւ ցուցուց հանդիսականներուն՝ թէ հակառակ ջարդերուն, ամէն տեսակ հալածանքներուն հայ ազգին տոկութիւնը, ծնած հերոսները, յառաջ բերած ընդդիմութիւնը եւ ապստամբական ոգին, որ օրէ օր աւելի ծաւալ կը գտնէ, Հայութեան մօտաւոր յաղթանակը կ'աւետեն։ Յետոյ Պ. Մարգպետունի բրաւ պատմական տեսութիւն մը եւ մի առմի յիշատակեց հայոց մատուցած ծառայութիւնները ռուս կայսրերուն եւ անոնցմէ իրր փոխարինութիւն գտած ապերախտութիւնները։ Ծանրացաւ մասնաւորապէս վերջին դէպքերուն վրայ եւ ցուցուց հոս ռուս կառավարութեան անխղճութիւնը ու հրէշային գաղանութիւնները։

Յետոյ անցնելով Թրքահայ յեղափոխական գործունէութեան ցուցուցայն հանգունութիւնը, որ կայ երեկուան կռուին եւ այսօրուան Ռուսահայ ընդդիմութեան մէջ։ Այստեղ Պ. Ատենախօսը կանգ առաւ եւ կըրակոտ շեշտով մը ըսաւ. «Այն ազգերը, որոնք իրենց մայրական արգանդէն հերոսներ կը ծնին, երբէ՛ք չեն մեռնիր. չը մեռաւ Իտալիա, որովհետեւ ծնաւ Կարիպալտի մը, չը պիտի մեռնի մանուկ Հայաստանը, որովհետեւ ան ծնաւ Սերոբներ, տուաւ Պանքի, Սամաթիոյ հերոսները, եւ այսօր Կովկասի մէջ ինկող նահատակները, որոնց թանկագին ոսկորներուն հանգիստ մաղթելու հաւաքուեր ենք մենք այստեղ։»

Պ. Ատենախօսը խօսքը ուղղեց Պուլկարահայոց եւ հարցուց. «Պուլկարահայերդ ալ տուա՞ծ էք հերոսներ, դուք ալ ունի՞ք իրաւունք կեանքի պայքարին մէջ ինքնուրոյն գոյութիւն պահպանելու։»

Հարցումին դրական պատասխան գտաւ եւ յիշատակեց անմոռաց Պետրոս Սէրէմճեանի քաջութիւնները ու աւելցուց. «մէկ ծաղիկով սակայն գարուն չի գար, Պուլկարահայե՛ր, որովհետեւ դուք մեր ազատագրութեան ներկայ պայքարին մէջ տաք ուրիշ հերոսներ՝ պէտք է միշտ սրբազան սարսուռով մը յիշատակէք Պետոի անունը։ Թող պատմէ՛ ամէն մայր իր զաւկին Պետրոս Սէրէմճեանի սխրագործութիւնները, թող պատմեն քոյրերը իրենց եղբայրներուն, որ այստեղ՝ մեր մէջ՝ կապրէր ջիւան երիտասարդ մը՝ չնորհալի եւ գեղեցիկ, որը իր մատաղ կեանքը զոհ բերաւ թշուառ ժողովրդին օգնելու համար։

Պ. Մարգպետունի յառաջ բերաւ Պետոի խօսքը «Գաղափարը չի մեռնիր» եւ եզրակացուց՝ թէ որքան ատեն այս հերոսներու շարքը գոյութիւն ունին եւ զանոնք վարող ընտիր կազմակերպութիւն մը կանգուն կը մնայ, հայ ազգը չպիտի ընկրկի եւ պիտի տանի վերջնական յաղթանակը թէ Կովկասի եւ թէ Տաճկահայաստանի մէջ։

«Անկցի՛ ռուսական բռնակալութիւնը, կեցցէ՛ ռուսահայ ընդդիմութիւնը» աղաղակներով փակեց Ատենախօսը իր ճառը։

Երգերու մէջ հանդէսը վերջացաւ եւ հասարակութիւնը ցրուեցաւ ըզգածուած ու լեցուած։ (*)

Ֆ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ուրմի, 3 Հոկտ. 1903

Փոխուել է ժամանակը, փոխուել են մարդիկ։ Ես չեմ հաւատում թէ այդչափ էլ փոխուած լինեն նրանք, բայց իրականութիւնն այդպէս է հաստատում։

Իսկապէս տարօրինակ է, որ Եղիշէ Ծ. վարդապետ Մուրատեանն եւս այդչափ փոխուել է։ Նա որ մի ժամանակ այնչափ հակառակ էր լիրբ, փըճացած մարդերին և աշխատում էր մաքրել ասպարէզը այդպիսի ուտիճներից ու եէնիչէրիներից, այսօր ոչ միայն պաշտպանում, այլ և պաշտօն է տալիս, այն էլ ուստ ցյուրեան պաշտօն, ցաւալի է։ Շեշտում եմ, ցաւալին այն է, որ այդպիսին ուղարկուում է Ուրմի պէս մի տեղ, ուր ժողովուրդը դեռ չէ հասկանում լաւն ու վատը, ազնիւն ու անազնիւը, մի խօսքով բարին ու չարը։ Մարդ որչափ ընկած պէտք է լինի որ մի լիրի հալածելուց և նոյն իսկ երդուելուց յետոյ թէ «ինքն չը պէտք է թողնեմ նոյնիսկ Ուրմի գաւառում,» նրան պաշտօն տայ։

Ո՞ր է այն ժամանակը, երբ մեր հոգեւորականութիւնն ձեռք ձեռքի տուած ուսուցիչների հետ գործում էին յօգուտ ժողովրդին, իսկ ա՞յսօր։ —այսօր փոխուել է ժամանակը, փոխուել են մարդիկ։ Այսօր նրանք փոխանակ աշխատելու յօգուտ ժողովրդին, հարստահարում, չահագործում են նրան։ Իբրեւ փաստ բերենք մի նմոյշ։ Ոմն Յովհաննէս քահանայ Գասպարեան՝ Գեարդաբաղցի, միուսուսմնարան է շինում իրենց գիւղում, դրա ծախսը ծածկելու համար քանի անգամ հանգանակութիւն է լինում, բայց այդ քահանան դեռ պարտք կայ ասելով չահագործում է ուսումնարանը։ Նոյն գիւղի 1902-903 թուականի ուսուցիչը աշխատել է վերջացնել պարտքը և ազատել ուսումնարանը քահանաների ձեռքից, որոնք չահագործում էին և ուսումնարանը և ուսուցչին և աշակերտներին, բայց ոչ միայն չի յաջողում նա, այլ և իբրեւ անբարոյական՝ բողոքելով Թաւրիզ դուրս են արել նրան, որը հոգով մարմնով նուիրուած էր և աշ-

(*) Սգահանդէսի Ցանձնախումբը գործած է սխալ մը. այս առթիւ անտեղի էր միացնել Թրքահայ նահատակներու յիշատակի տօնումը, որովհետեւ այդ արդէն քանիցս եղած է և օրուան այրող հարցը եղող Ռուսահայ նահատակներու համար եղած տօնի ազդեցութիւնը տկարացնելու բնաւորութիւնը ունի։

Մ. Ց.

խառնում էր բարեփոխել ամէն ինչ, այժմ ժողովուրդը նրան ուզում է, բայց իզուր։

Քահանան յաջողեցաւ, քշեց անցեալ տարուայ ուսուցչին և նրա տեղ հաստատեց իր ուզածին, որի հետ արդէն յունուարից ծրագիր կազմած ապրիլին ուղեւորուեցին Թաւրիզ, ուրկից պիտի անցնէին Ռուսաստան, մի մեծ խաչագողութիւն անելու. բայց խափանւում է այդ գեղեցիկ ծրագիրը և ձեռունայն յետ են դառնում։ Այժմ այդ երկուքը ձեռք ձեռքի տուած չահագործում են ուսումնարանը և եկեղեցին։

Կեցցէ Եղիշէ Ծ. Վ. Մուրատեանը, որ այդ եղելութիւններին տեղեկանալուց յետոյ, ոչ միայն այդ տէր խաչագողի մօրուսը չի խուզում, այլ և Ուրմիի գիւղերի համար գրքեր է տալիս որ բերէ բաժանէ, բայց այդ խաչագողը ցարդ պահել է իր մօտ։ Այս էլ մի ուրիշ գործիք և միջոց չահագործման։ Կրկին անգամ կեցցէ, որ իրեն վարկաբեկ և հակառակ պրօպագանդ անող Տիգրան Օտեանին ուսուցիչ է նշանակում, որը անբարոյական, խեղկատակ, հացկատակ ու բախտախնդիր մէկն է։

Դե․սիմցի

25 Հոկտ. Նիկօպօլ

Մեր նախորդ նամակով համառօտակի պարզեցինք մեր կարծիքը Բլէֆայի հայ գաղթականութեան մասին.

Այսօր պիտի գրեմ Նիկօպոլի և Սոմովիթի ազգայիններու վրայ։ Սոմովիթի մէջ կան 20-25 հայեր, որոնց մէկ կարեւոր մասը բռնակրութիւն կընէ, իսկ միւս մասն ալ զանազան գործերով կը զբաղի։

Սակայն հակառակ գործերու չափազանց սակաւութեան՝ հոն եղող հայերը միշտ առատաձեռն գտնուած են դէպի հայ ազատագրութեան գործը։ Երանի թէ մեր բարեկեցիկ դասակարգը օրինակ առնէր անոնցմէ, որոնք իրենց չունեցածէն իսկ ազգային պարտականութիւնը կըկատարեն։

Նիկօպոլի մէջ կան 10-15 հայեր, որոնք բոլորն ալ առանց բացառութեան քիչ շատ դիրքի տէր են։ Հոս 1898ին կազմուած է մի ընկերութիւն «Աղքատախնամ» անունին տակ, որը այսօր 400 ֆր. ի մօտ դրամագլուխ մը ունի՝ շնորհիւ հոն տիրող սերտ համերաշխութեան։ Սակայն անդամներու մի կարեւոր մասը կը փափաքի յիշեալ գումարին գոնէ կէսը ղրկել Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Քանի որ այդ մարմինը իր լաւագոյն անդամներով երկու զաւան բռնակալութեան դէմ անհաւասար կռիւ կը մղէ, ալ ո՞ր օրուան կը պահենք մեր դրամը։

Միտքը գովելի է... Յաջողութիւն։

Ճամբորդ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԹԱՒՐԻԶԵՑԻՆԵՐԻՆ

Սրանք թէեւ օգտակար նախաձեռնութիւններ են, բայց գրական ո՛չ մի օգուտ են տուել ժողովրդին. սրանցից մի քանիսը դեռ մնում են լոկ նախափորձեր, գործի չեն վերածուել, միայն աչքեր են շլացնում... մի քանիսը ուրիշի ջանքերով են ձեռք բերուել, Եղիշէն միայն կրաւորական դեր է խաղացել, իսկ մի քանիսն էլ փոխանակ օգուտի, վնասներ են առաջ բերել. Մի առ մի թուենք.

Կենտրոնական դպրոցի խնդիրը՝ Եղիշէից տասնեակ տարիներ առաջ՝ Թաւրիզցիներից մտածողութեան առարկան էր դարձած և այդ նպատակով նոյն իսկ դպրոցի կնիքն էլ փորագրել էին տուել. շատ տարիներ առաջ Ղարատաղի Բարեսիրաց ընկերութեան մօտ հաւաքուած գումարով է որ Եղիշէն լրացրեց շէնքի արժէքի մեծ մասը՝ 3/4 ը, իսկ մնացածը դեռ չէ վճարուած, շէնքը օրինաւորապէս չէ գնուած և ազգը տակաւին սեփականատէր չէ այդ շէնքին։ Եթէ երբեք ազգը այդ շէնքին ապագայում տէր էլ լինի, դժուար թէ կենտրոնական դպրոցը բացուի, քանի որ նրա մատակարարութեան համար հաստատուն եկամուտներ չկան և առնուազն տարեկան 20.000 րուբլի է հարկաւոր: Աւելորդ իսկ է այս մասին շատ ծանրանալ, արդէն դուք էլ ինձ նման էք մտածում և թէ ժամանակին «Մուրճ»ի և «Մշակ»ի մէջ մեր առածը հաստատող գրուածքներ են լոյս տեսել։

Իսկ արգաստիպ «Մամուլ»ը ձեռք է բերուած ոչ թէ Եղիշէի ջանքերով, այլ միմիայն Արժ. Տ. Եղիշէ քահանայ Գեղամեանցի ջանքերով, որը համոզել է Միրզաբէգեանցին, ի յիշատակ իր վաղամեռիկ Եղիսաբէթ աղջկան նուիրել այդ մամուլը Ատրպատականի թեմին։ Եղիշէն Բագւում մի քանի անգամ քարոզներ է խօսել այն յոյսով, որ արգաստիպի և կենտրոնական դպրոցի համար հարուստներից փող կըստանայ, բայց հարուստները երեւի նրան մեզանից աւելի լաւ ճանաչած լինելով, չեն վստահանում փող տալ. Եղիշէն կատաղած, Բագուեցի հարուստների հասցէին զայրոյթով լի մի նամակ է գրում «Մըշակ»ի մէջ... Եղիշէն իր գողացած փառքը չը նսեմացնելու համար, Արգաստիպի օրհնութեան հանդէսի առիթով խօսած քարոզում վերոյիշեալ քահանայի անունն անգամ չէ յիշատակել։

Դոկտ. Կ. Փաշաեան - Խան

(Շարունակելի)

30 Սեպտ. 1903

Սալմաստ

ՄԱԿԵԴ. ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Նո. 16

Առ

Տ. Ատենապետ Պատ. Թաղ. Խորհրդոյ Հայոց Եկեղեցւոյ

Աստ

Մակեդոնացի դժբաղդ գաղթականներու համար կամաւոր նպաստ հաւաքող Վառնայի Յանձնաժողովը, որ իմ նախագահութեանս տակ կը գտնուի, իր 21 հոկտեմբերի նիստին մէջ որոշեց ձեր միջոցաւ, Տիար Ատենապետ, յայտնել տեղւոյս Հայ հասարակութեան իր շնորհակալութիւնները, անկէ ի նպաստ մակեդոնացի գաղթականներուն ստացած 430,60 արծաթ և 91,20 ոսկի — ընդամէնը 521.50 լէվի գումարին համար։

Յանձնաժողովին նախագահ

Թաղապետ

Տ. Ն Փէ-էչինկով

24 Հոկտ. 1903

Վառնա

«ԲԱՆԲԵՐ»

—o—

Վեցամսեայ հանդէս՝ Գրական և Գեղարուեստական, հրատարակութիւն Կ. Մելքոնեան ի Բեգերսպուրկ.

ԳՈՐԾԱԿԱԼ

Ռումանիայի, Պուլկարիայէ և արտասահմանի ամէն երկիրներու համար

ԳԱՌՆԻԿ Գ. ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ-ՌՈՒՍՉՈՒՔ

Այս գրական և գեղարուեստական հանդէսին՝ որուն Ա. հատորը լոյս տեսած է արդէն՝ մաքուր, տպագրութեամբ, գեղարուեստական ընտիր նկարներով և չահեկան պարունակութեամբ՝ կարժէ որ ամէն գրասէր հայ բաժանորդագրուի, որով իր գրադարանին մէջ կունենայ միշտ՝ թէ ընթերցումի համար յարմար ու օգտակար գիրք մը և թէ միանգամայն գեղարուեստական գործ մը։

Տարեգինն է 12 ֆր. իսկ իւրաքանչիւր գիրք առանձին կարժէ 7 ֆրանք։

ԳԱՌՆԻԿ Գ. ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ-ՌՈՒՍՉՈՒՔ

Բացի «Բանբեր»էն՝ գործակալն է նաեւ «Մուրճ»ի «Հանդէս Ամսօրեայ»ի և այլ հայերէն ու ֆրանսերէն թերթերու, որոնց տարեգիններուն վճարումին համար դիւրութիւններ կուտայ ամէն անոնց՝ որ այդ դիւրութիւններու պէտքն ունին։

ԳԱՌՆԻԿ Գ. ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ-ՌՈՒՍՉՈՒՔ

Կը փութայ ծանուցանել նաեւ թէ՝ ինք միակ անձն է, որ Ռուսչուքի մէջ, մասնագիտօրէն կըզ-

ՓՇԵՐ ՈՒ ՎԱՐԴԵՐ

(14)

ՆՈՒԷՐ Ս. Զ.—ԻՆ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Ես էլ նամակ եմ ստացել Գուրգէնից. լսիր, կարդամ, տես ինչ է գրում. և սա մի քիչ տարբերվում է ստացած տեղեկութիւններից, սրբանում գտնուած տեղեկութիւնները աւելի հաւատալի են, որովհետեւ իրականութեանը աւելի են համապատասխանում:

Նամակը հանելով գրպանից, մի քիչ դժուարութեամբ Շիֆրերը բանալով կարդում է.

«Սիրելի ընկերներ,

Անտանելի դժուարութիւններ կրելով մի պտոյտ կատարեցի Ն. գաւառում, համոզուելու համար թէ ժողովուրդը իրապէս ինչ վիճակի մէջ է գտնւում: Ամբողջ նահանգը ամայացած է. գիւղերը բացարձակ մեռելութեան կնիք են կրում։ Ամէն քայլափոխում հրդեհուած և քանդուած տների մնացորդների ես հանդիպում, հայ բնակչութեան մի խոշոր մասը այս նահանգից թողել փախել է, մնացել են ծերերը, կիները: Գիւղատեղերում, դուրսը, մի քիչ հեռու դեռ մնում են մորթուած հայերի դիակների մնացորդները. այսինքն ոսկորները, այն էլ ոչ ամբողջովին։ Գիւղական բնակարանների բուխարիներից առաւօտները գրեթէ ծուխ չէ երեւում. Նշան որ ոչ հաց է թխւում և ոչ կերակուր եփւում։ Մի ծեր գիւղացու հանդիպեցի. հարցրի նրանից թէ ինչու՞ իրենց գիւղում կեանքի նշոյլ չը կայ. մանաւանդ որ այնտեղ կոտորած չէ եղել։ Նա պատասխանեց։ «Եթէ լինի, իսկոյն այդ նշոյլն էլ կը կտրեն։ Գիւղում մարդիկ կան, մեծ մասամբ կիներ, բայց կրակ չեն վառում, որովհետեւ լուր եկաւ թէ մօտակայ լեռներում քրդեր են երեւացել։ Մենք աշխատում ենք այնպէս ձեւացնել որ գիւղը բոլորովին դատարկված է.

—Բայց մինչեւ ե՞րբ առանց կրակի կարող էք մնալ.

—Առանց կրակի չենք մնում, երբ անպատճառ կրակի պէտք ունենանք, աշխատում ենք միշտ ծուխ վառել չարտախների տակ, որպէսզի ծուխ չը բարձրանայ. պատասխանեց ծերուկը որ մի քիչ վախկոտ կերպով շարունակեց. «Աստուած սիրես հեռացիր այստեղից. դու ընկերութեան մարդ ես երեւում: Շները հիմա շատ շուտով են իմանում թէ ընկերութեան մարդիկ որտեղից են անցնում և իսկոյն հետեւում են»

Ծերունուն ոչինչ չը կարողացայ պատասխանել և անմիջապէս ճամբաս շարունակեցի, թէեւ չափազանց անօթի էի և մի կտոր հաց անգամ չունէի. Այս գաւառը ամէնահայաշատ և մի քիչ անվախ գաւառներից մէկն էր. և այսօր այս վիճակին է հասել.

Ոմանք ասում են, որ սարսափի ազդեցութիւնը մի քիչ թուլանալուց յետոյ փախստականները կրկին կը վերադառնան. բայց իմ հաւատալը չէ գալիս. Մտադիր եմ հարեւան գաւառներն էլ այցելել. տեսնենք պիտի կարողանամ թէ ո՛չ։»

—Տեսնում ե՞ս, Շւոտ, այստեղ բոլորովին ուրիշ բաներ է գրված. Ոհ յուսատու իրականութիւն,

Բայց դրանով ի՞նչ ես ուզում հասկացնել, Պետրոս, պէտք է լքե՞լ յեղափոխութիւնը, մի քիչ գրգռված միջամտեց Շւոտեանը.

—Ոչ, չը պէտք է լքել, այլ լուրջ և շրջահայեաց պէտք է լինել. Գործը շատ սուղի նստեց. Անփորձ էինք, ներելի էր մեզ դիւրահաւատ լինել. բայց այժմ այլեւս ներելի չէ. Իմ խիղճը տանջում է ինձ, աւելի ճիշտը սկսել է տանջել. մեծ ցաւ եմ զգում որ մենք անկարող ենք գտնել մօտիկից ծանօթանալ այն երկրի և ժողովրդի հետ, որի փրկութեան համար աշխատում ենք.

(Շարունակելի)

բաղի քաղքի գործերու տպագրութեամբ, (ծանուցագիր, շրջաբերական, նամակագլուխ, փոխանակագիր, առեւտրական տոմսեր, այցաքարդ, հարսնիքի և ծնունդի հրաւիրագրեր, մահազդ եւայլն) որոնց մաքուր, գեղեցիկ ու ճաշակաւոր տպագրութեանը համար վերջերս ունեցած է տպագրական նորութիւններ՝ բոլորովին նորաճաշակ և քաններորդ դարու մարդկային մտքի արտադրութիւններուն էն գեղեցիկներէն, ու հետզհետէ ալ ունենալու վրայ է։

Բացի քաղքի գործերէ կը տպագրէ նաեւ գիրքեր, հանդէսներ՝ նախանձելի մաքրութեամբ ու անմրցելի գիներով։

Գիտութիւնը ժողովրդականացնող և օգտակար հեղինակութիւններու և թարգմանութիւններու հրատարակութեանը համար մասնաւոր դիւրութիւններ կընծայէ ու կը տարածէ զանոնք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Տարմչթատէն մեզ կը գրեն.

«Թիֆլիսէն մի վրդովեցուցիչ դէպք.

Թիֆլիսի առաջին գիմնազիայի 7րդ. դասարանի աշակերտները Հայ և Ռուս վճռել էին Գալիցինին չբարեւել իր արած գազանութիւնների պատճառով. Մի օր երբ նոյն դասարանցիներից մի խումբ զբօսնում էին, դրանց մօտով կառքով անցնում է Գալիցինը. աշակերտները ինարկ է չեն բարեւում. Գալիցինը դրանց կանչում է իր մօտ և հարցնում է պատճառը. պատասխանում են. «Ձեզ հետ ծանօթ չենք». «Ես ձեզ կը ծանօթացնեմ ինձ հետ», ասում է և կառքը սլացնում. Միւս օր գիմնազիայի վարչութիւնը պատուիրում է Գալիցինի կողմից իր պատկերը կախել 7րդ. դասարանում.

Երբ աղօթքից յետոյ նոյն դասարանցի աշակերտները ներս են մտնում, տեսնում են Գալիցինի պատկերը. «Թո՛ղ կորչի այդ անիծեալը» կանչելով հանում են պատից պատկերը և պատռտելով ոտնակոխ անում. Միւս օրը ամբողջ 7րդ. դասարանը արտաքսում է. Ահա ձեզ մի պատկեր եւս Ռուս Գալիցինների վարմունքից։»

Կովկասէն կը գրեն մեզ.

—Ով որ այստեղ ռուսերէն է խօսում նրանց պատժում են հետեւեալ կերպով. օրիորդներին ծամերը կտրում են, պարոններին երեսը թանաք են քսում. Այսպէս ամէն տեղ հայերէն են խօսում.

—Ատրպատականի առաջնորդ Եղիշէ Վ. Մուրատեան Էջմիածին կանչուած է Թաւրիզի Լիլաւայի դպրոցներուն մէջ կատարուած անկարգութիւններու վրայ բացատրութիւն տալու համար.

—Կիլիկիոյ կաթողիկոս Տ. Սահակ Սրբազանը պատրիարքարանի ուշադրութիւնը հրաւիրած է Կիլիկիոյ մէջ կատարուած լատինական պրօպագանդի վրայ և յայտնած, որ իրեն կը պակսին նիւթական միջոցներ՝ անոնց դէմ մրցելու համար.

—Մեր աշխատակից Պ. Եր. Ֆրանգեան Փայաջուկի մէջ դպրոցական պաշտօնի կոչուած է. Փայաջուկ Րաֆֆիի ծննդավայրն է.

—Րուսչուքէն կը գրեն մեզ.

«Սեսարացի Արշակ Ա. Թորգոմ անուն մարդուկը, որ երկու ամիսէ իվեր քաղաքս կը ոլքտար և կը ջանար ինքզինքը ներկայացնել իբր ուսանող և ազգային գործերով զբաղող մէկը, խաբեբայ մըն է.

Ան մարմնացումն է գռեհիկ և տգէտ իմաստակի մը, որ կը սուտ անպատկառ, կը խաբէ կեղծ առնելիքի մուրհակներ ցոյց տալով և ինչարը կը գործածէ Եւրոպաի հայ ուսանողաց անունը և ապա գաղտագողի կը փախչի.

Ուստի թող զգուշանան ազգայինք այդ խաչագողէն, երբ ան իրենց կը ներկայանայ։»

—Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք.

«Սապահ-Գիւլեան-Կիւլէզեան դատը վերջացաւ. Լեւոն Պետիկեան անպարտ արձակուեցաւ. Սամուէլ Կիւլէզեան դատապարտուեցաւ բանտարկութեան Մասաչուսէցի նահանգային բանտին մէջ, 9էն մինչեւ 12 տարի.

Խե՛ղճ տղայ, անգիտակից զոհը անզգամ ու վատասիրտ դաւադիրներու. Եղբայրասպանութեան ոճիրին անհաւորութիւնը եթէ չկրցան ըմբռնել այդ կեղծ յեղափոխականները, պիտի ունենա՞ն գէթ խղճի պզտիկ խայթ մը որ իրենց գործիք դարձուած ընկերոջ, երիտասարդական կեանքը խորտակելու պատճառը դարձան. Կը կասկածինք։»

«Սապահ-Գիւլեան ստացած է պայթուցիկ նիւթերով լեցուն տուփ մը. Ղրկողները ուզած են այդպիսով զինքը սպաննել, բայց բարեբաղդաբար եղբայրասպանութեան այս փորձը անյաջող անցաւ։»

—Կիմանանք որ Պ. Նաթան Ամիրխանեանց վերակազմած է «Գողթան» երգեցիկ խումբը.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցանքով Լոնտոնի Պուլկարական գործակալը Սոֆիա կանչուած է.

—Տեղի ունեցած ընտրութիւնները մեծ տհաճութիւն առաջ բերած են Ռուսիոյ մէջ. Ռուսիա կը ցանկար որ կառավարութիւնը տապալէր և անցնէր Ռուսասէրներու ձեռքը. Ռուս շովինիստ մամուլը կը յարձակի ներկայ կառավարութեան վրայ և խիստ քննադատելի կը գտնէ անոր ընթացքը.

—Կառավարութիւնը սկսած է արձակել զօրքը, զորս հաւաքած էր Թուրքիոյ դէմ պատերազմի մը վտանգը աչքի առաջ ունենալով.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Սուլթանը նեղը մնացած նենգ միջոցներու սկսած է դիմել Մակեդոնիոյ նոր ծրագիրը չընդունելու համար. Երբ Նաչովիչ, Պուլկարիոյ գործակալը, իր տարեդարձին առթիւ, շնորհաւորութեան գացած էր, Սուլթանը շատ զգացուած ցոյց տուաւ զինքը ու փափաք յայտնեց Պուլկարիոյ հետ համաձայնութեան գալով լուծել Մակեդ. հարցը.

—Բոլոր պետութիւնները, Գերմանեան ալ միասին, դեսպաններուն միջոցաւ յայտնեցին որ իրենք համաձայն են Ռուս—Աւստրիական ծրագրին գործադրման.

—Եէմէնի մէջ ապստամբութիւնը ճզմելու համար Զմիւռնիայէն փոխադրուած են նոր զօրագունդեր.

- Թուրք պաշտօնեայ մը դէզի մը վրայ կենդանի վառած է Մակեդոնացի հայդուկ մը. Ռուս դեսպանին պահանջումով սկսած է գործին քննութիւնը.

ՌՈՒՍԻԱ

Քէօլ. Ցայթ. ին Բէթերսպուրկէն կը հեռագրեն, որ որոշ մտադրութիւն կայ Կովկասի կառավարչապետ Գալիցինը հրաժարեցնելու և անոր տեղ դնելու Կուրոպատկին.

—Քիշնեֆի հրէասպանութեան մէջ ամբաստանուողներու դատավարութիւնը սկսած է և կը կատարուի գաղտնի, որովհետեւ վկաները կուզեն հաստատել որ Ներքին գործոց նախարար Բլէվէ և իր գործակալները նախապատրաստած են հրէաներու ջարդը.

—Ռուսիոյ ամէն կողմէ դժգոհ և յեղափոխական տարրը սկսած է շարժիլ և նորէն կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ.

—Հռովմի Ռուսաց դեսպան Նելետով ետ է կանչուեր. անոր տեղ խօսք կայ նշանակել Բարիզի Ռուսաց դեսպանը Ուրուսով.

ՍԵՐՊԻԱ

Մակեդոնացի հայդուկները այս օրերս խումբ խումբ կանցնին Սերպիոյ սահմանը. Խմբապետ Միցքօ 60 հոգիով գնաց Պելկրատ և կուզէ օգնութեան համար յանձնաժողով մը կազմել.

ԻՏԱԼԻԱ

Ելեւմտից նախարարը ինքնասպան եղաւ. երեկոյեան դեռ տեսակցած էր մի երեսփոխանի հետ ու գացած անկողին մտած. Ժամը 6ին ելած նամակներ գրած է և ատրճանակով զինքը կուրծքէն վիրաւորած. Նախաճաշը ներս բերող սպասուհին նախարարը գտած է մեռած, մեծ է եղած ընտանիքի սարսափը:

Հռովմի մէջ կը տիրէ յուզում.

ԱՆԳԼԻԱ

Երեք տարի շարունակելէ վերջ լորտ Բէնրունի հանգային գործաւորները վերսկսան իրենց աշխատութիւնները. Լորտը ոեւէ զիջում չէ ըրած.

—Պալֆուր իր մէկ ճառին մէջ յայտնեց որ քաղաքական հորիզոնը այնքան ալ պայծառ չէ, չնայելով որ խաղաղութեան համար որոշ վտանգ մը չի սպառնար. Մայրագոյն արեւելքի խնդիրը առանց 'յուրջ հետեւանքի պիտի վերջանայ, որովհետեւ Ջարըունի խաղաղասիրական տրամադրութիւն և Ճաբոն խելացութիւնը պիտի ունենայ ու բանի մը տեղի չպիտի տայ. Գալով Մակեդոնիոյ խնդրին, երկու պետութիւնները գործադրել պիտի տան նոր ծրագիրը և այսպիսով պիտի գոցուի նաեւ Պալքանը յուզող այդ հարցը.

ՎԱՌՆԱՅԻ ՏՕՆ ԽԻՇՈՏԸ

Իբրեւ «զուարճալիք» կարդալ «Իրաւունք» թերթի չորեքշաբթուան թիւի նախայօդուածը՝ հօն յարութիւն առած է միջնադարեան ասպետ մը՝ Տօն Քիշօտը, որուն սխրագործութիւններուն և յաւերժացումին նուիրուած է վերոյիշեալ ներբողական յօդուածը.

«Վա՛յ քեզ Բեդսաիթա, որ քու մարգարէներդ տգէտներ ու փորլսեցիներ են։»

Վահէ

30 Հոկտ. 1903
Վառնա

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность" Варна